

JOŠ JEDAN DUKNOVIĆEV RAD U NJEGOVOM ZAVIČAJU

CVITO FISKOVIĆ

Pri pregradnji trogirске vijećnice krajem prošlog stoljeća uzidano je u njene dvorišne zidove nekoliko grbova, kiparskih ulomaka i natpisa sakupljenih sa različitih zgrada i ruševina u Trogiru.¹⁾ Tim se doista spasilo nekoliko skulptura iz dugog vremenskog razmaka od XI do XVIII stoljeća, ali se nažalost pri tome nije označilo odakle su one skinute i prenesene.

Među njima je sred donjeg dijela južnog zida iznad početka strmog vanjskog stepeništa uzidan kameni reljef okružen vijencem i izdjelan na okrugloj ploči čiji je promjer 45 cm. Njegov štit ima renesansni oblik »konjske glave«, a na njemu su dva prekrížena zidarska kutomjera (squadre).

Ni u rukopisnoj knjizi privilegija imovine trogirске obitelji de Buffalis iz druge polovice XVIII stoljeća koja se čuva u knjižnici Arheološkog muzeja u Splitu,²⁾ ni u rukopisnoj zbirci trogirskih grbova, koja se nalazi u knjižnici Mirka Slade Šilovića u Trogiru, ni tiskanim zbirkama dalmatinskih³⁾ i mletačkih grbova⁴⁾ nisam dosada našao sličnog grba, pa je stoga teško utvrditi čiji je, tim više što uz njega nisu uklesani inicijali, geslo ili neki natpis koji bi odredili kome pripada. Nije isključeno da su to znakovi nekog graditelja ili tesara, koji je istaknuo u svom grbu simbolički alat svoj zanata. Kutomjer se vidi i u jednom starijem gotičkom reljefnom grbu na jednoj romaničkoj kući sred Trogira, ali taj ne slični spomenutom. Na njemu nisu dva prekrížena već samo jedan kutomjer na kojemu piše AVE MARIA, a stiska ga i uzdiže ruka.

Ali važnija nam je od toga umjetnička izradba reljefa uzidanog u dvorište gradske vijećnice.

¹⁾ I. Delalle, Trogir, vodič str. 54. Split 1936.

²⁾ Privileggi investite e memorie della nobil famiglia de Buffalis.

³⁾ F. Heyer, Wappenbuch des Königreichs Dalmatien. Nürnberg 1873.

⁴⁾ P. Coronelli, Republica di Venezia in terraferma; J. C. Wagenseil, Der Adriatische Löw. Altdorf 1704.

Štit je okružen reljefnim vijencem voća, badema, jabuka i krušaka koje su s lišćem obješene i grupirane u kite podržane povezi-
ma zvončastih oblika, a obješen je na vrpce koja se svija i širi s ob-
je njegove strane završavajući s kuglicama na izduženim trakama.

Vrpce i vijenac voća sliči reljefima poznatog renesansnog kipa-
ra Ivana Duknovića Trogirana.

Kite okupljenog voća naliče onima na sarkofagu kardinala Ro-
verelle koji je Duknović izradio s Andreom Bregnom u rimskoj cr-
kvi sv. Klementa.⁵⁾ Vrpce svojim vodoravnim i okomitim nabori-
ma, oštrim savijanjem i završnim kuglicama na trakama slične na
one koje se vide na nekoliko Duknovićevih djela; na grobnici bl.
Girollama Ginelli u jakinskoj stolnoj crkvi,⁶⁾ na Ceginom grbu u
Trogiru,⁷⁾ na reljefu anđela u Rimu,⁸⁾ na ulomku grobnice pape
Pavla II u pariskom Louvreu,⁹⁾ na postolju Magdalenina kipa u
franjevačkoj crkvi na otoku Čiovu¹⁰⁾ i na grbu Statilijeve kule u
trogirskom polju, koji je izradio neki majstor Duknovićeva kruga.¹¹⁾

Ali više od te sličnosti motiva i grupiranja voća, kojim se rene-
sanski grbovi bili ponekad okruženi,¹²⁾ a među njima i onaj Bă-
thoryjev u Nyirbátoru, koji pripada nekom kiparu Duknovićeve
mađarske družine,¹³⁾ a motivom zmaja slični na onaj sred spomenute
Statilijeve kule, vrsnoća ovog malog reljefa svojom preciznošću i
plastičnom slikovitošću odava istančano Duknovićevo dlijeto.

Treba ga dakle ubrojiti u njegova djela tim više što se on na-
lazi u njegovom zavičaju, u kojemu je u posljednje vrijeme utvr-
đen dulji umjetnikov boravak i djelovanje,¹⁴⁾ a otkriveno dosad
pet njegovih djela i jedan rad njegovih sljedbenika.¹⁵⁾

Sličnih reljefa se u Trogiru, koji inače obiluje renesansnim
grbovima, nije dosad našlo, a ovaj se po svojoj izradbi odvaja
potpuno od reljefnih grbova i cvijetnih vijenaca izrađenih u tro-
girskoj radionici Nikole Firentinca i Andrije Alešija.¹⁶⁾ Njihove cvi-

⁵⁾ V. sl. K. Prijatelj, I. Duknović, sl. 28. Zagreb 1957.

⁶⁾ V. sl. Ibidem, sl. 63.

⁷⁾ C. Fisković, Neobjavljeni reljef Ivana Duknovića u Trogiru. Prilozi
povijesti umjetnosti u Dalmaciji 14, str. 95. Split 1962.

⁸⁾ V. sl. J. Balogh, Joannes Duknovich de Tragurio. Acta historiae
artium Academiae scientiarum hungaricae II fasc. 1—2, sl. 14. Budapest
1960.

⁹⁾ V. sl. K. Prijatelj, o. c. sl. 25.

¹⁰⁾ V. sl. C. Fisković, Neobjavljeno djelo Ivana Duknovića u Trogiru.
Mogućnosti VI br. 5. Split 1959.

¹¹⁾ V. sl. C. Fisković, Neobjavljeni reljef Ivana Duknovića, sl. 14.

¹²⁾ V. sl. P. Schubring, Italienische Plastik des Quattrocento sl. 211.
Berlin — Neubabelsberg 1915; A. Venturi, Storia dell'arte italiana VI sl.
425. Rim 1908.

¹³⁾ V. sl. K. Prijatelj, o. c. sl. 57.

¹⁴⁾ C. Fisković, Aleši, Firentinac i Duknović u Trogiru. Bulletin Insti-
tuta za likovne umjetnosti JAZU VII br. 1, str. 37. Zagreb 1959.

¹⁵⁾ C. Fisković, Neobjavljeni reljef Ivana Duknovića.

¹⁶⁾ V. sl. C. M. Iveković, Dalmatiens Architektur und Plastik. T. 6,
10, 30, 31, 38, 48, 51, ograde u šibenskoj katedrali 82, 84. Wien 1910.

Visegrad, zdenac u dvoru Matije Korvina (detalj)

jetne girlande obješene na reljefne svijećnjake u gradskoj loži ili podržane od anđela u krstionici stolne crkve kao i one na podprozorcima zadarskih gotičko-renesansnih palača, koje sam pripisao Nikoli¹⁷⁾, pa i one na ogradicama u svetištu šibenske katedrale nemaju ovu živost niti razigranost, nisu tako plastično oblikovane i istančano klesane kao vijenac ovog grba. Nikola Fiorentinac je bio graditelj i kipar pa su stoga njegovi kipovi, reljefi i građevinski ukrasi većinom glomaznije oblikovani od Duknovićevih, koji se skoro isključivo bavio kiparstvom nadvisivši u tome i Fiorentinca. Ovaj se grb ne može dakle pripisati Nikoli, a drugog kipara čija bi djela sličila na ovaj reljef u renesansnom Trogiru ne nalazim.

Taj omiljeni i uobičajeni renesansni motiv vijenca s nanizanim voćem i lišćem, s vrpcom koja završava kuglicama ima nekoliko spomenika u Rabu, gdje je boravio i radio Duknovićev i Grubanićev suradnik Petar Radov Busanin Trogiranin na svom povratku sa dvora Matije Korvina.¹⁸⁾ On je taj motiv mogao preuzeti kao i njegov učitelj Ivan Grubanić od Duknovića za vrijeme njihova zajedničkog rada u Mađarskoj i prenijeti ga zatim u Trogir. Ali nje ga se ne sreća u svom zavičaju, a niti se njegov učitelj tu vratio, budući da je umro u dalekom Budimu. Njih se dakle ne može povezati uz ovaj reljef, tim više što je ovaj rad vrsniji od Petrovih kita

¹⁷⁾ C. Fisković, Radovi Nikole Fiorentinca u Zadru. Perstil 4. Zagreb 1961.

¹⁸⁾ C. M. Iveković, o. c. T. 183, 190, 193; C. Fisković, Aleši, Fiorentinac i Duknović u zavičaju, str. 39.

na krstionici rapske stolne crkve, koji i on nazivlje po ondašnjem običaju »feste romane«. ¹⁹⁾

Ništa se dakle ne protivi, barem zasada, pretpostavci da je doista Ivan Duknović majstor ovog malog i naoko neznatnog reljefa koji postaje posebno važan zbog zanimljivog pitanja, koje se u posljednje vrijeme postavlja među mađarskim i našim povjesničarima umjetnosti da li je Ivan Duknović dok je boravio na humanističkom dvoru Matije Korvina izradio reljefnu krunu bunara sred raskošnog kraljevskog dvora u Višegradu, ²⁰⁾ koji usprkos svojih ruševina izazivlje u onom lijepom dunavskom krajoliklu sjećanja na istančanost mađarskih mecena, renesansnih erudita, humanista, umjetnika i pjesnika među kojima su i naši ljudi odigrali vidljivu ulogu? ²¹⁾

Mišljenja su o tom podijeljena. P. Meller, koji je potanje ispitivao ulomke ovog zdenca, pripisao ga je Duknoviću, a s njim su se složili D. Dercsényi i K. Prijatelj dok su se J. Balogh i I. Genthon tome suprostavili. J. Balogh ga pripisuje skupa s reljefom »Višegradske Gospe« »Majstoru mramornih bogorodica«, kojega ova ugledna mađarska povjesničarka umjetnosti poistovetuje s firentinskim kiparom Giovannijem Ricci, ²²⁾ dok neki smatraju da je to Tomaso Fiamberti, čija se djela nalaze i na našem primorju, u Orebićima i u Bribiru Vinodolskom. Donator vinodolske crkve je Bernardin Frankopan koji je bio u rodbinskoj vezi s Matijom Korvinom, ²³⁾ na čijem dvoru je Fiamberti radio, pa bi se pojava njegova reljefa tu mogla protumačiti povezanošću tih dvaju istaknutih ličnosti.

Našavši nedavno u Trogiru Duknovićev reljefni grb Andrije Cege primijetio sam da se lav u štitu tog grba razlikuje od onih na grbovima višegradskog zdenca, pa mi je izgledalo da je pripisiva-

¹⁹⁾ C. Fisković, Albanski umjetnik Andrija Aleši u Splitu i u Rabu, str. 12, 34, Split 1948.

²⁰⁾ D. Dercsényi — M. Héjj — R. György, Visegrád. Budapest 1958.

²¹⁾ C. Fisković, Umjetničke veze Mađarske i Dalmacije u Srednjem vijeku i renesansi. Mogućnosti XII br. 4—5, str. 493. Split 1965. Među našim umjetnicima koji su radili u Mađarskoj treba spomenuti i Vicka Dubrovčanina koji je izradio južna renesansna vrata i još neke dijelove u crkvi sv. Martina u Héthársu (sada Lipsany u Čehoslovačkoj.). Na vratima je uklesano njegovo ime:

ANNO DNI MD13 O MATER DEI MEMENTO MEI NICOLAI
TARCZAY MAISTRO VICENCO DE RAGVCA HOC OPVS FECIT
(L. Divald, A héthársi Szent Márton templom. A Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye, IX. str. 565—594. Budapest 1913.)

²²⁾ Sva ta mišljenja iznosi i na njih se osvrće K. Prijatelj, o. c. str. 28, 29, 41; K. Prijatelj, Uz nove radove Jolane Balogh o Ivanu Duknoviću. Peristil 4 str. 137. Zagreb 1961.

²³⁾ C. Fisković, Dva reljefa anonimnog sljedbenika Mina da Fiesole. Radovi Instituta JAZU u Zadru IV—V, str. 35. Zagreb 1959; C. Fisković, Radovi Nikole Firentinca u Zadru. Peristil 4, str. 74. bilj. 61. Uporedi orebički i vinodolski reljef s višegradskim. Művészet a Magyar kepzőművészek szövetségének falióirata VI 5 str. 6. Budapest 1965.

nje njegovih reljefa Duknoviću presmiono. Ali kad sam nedavno izbliza promatrao zdenac, vrsnoću njegovih girlanda, voća i lišća i živost razigranih vrpca, stekao sam dojam da bi, možda, to ipak mogao biti njegov rad,²⁴⁾ a razlike između Cegina lava i lavova na zdencu je shvatljiva kad se uvidi da su višegradski odveć sitni prema onom na trogirskom reljefu.

Tom mišljenju ide u prilog i ovdje objavljeni a onda još nepoznati grb u dvorištu trogirske vijećnice. Na njemu je voće jednako okupljeno, nanizano i povezano sličnim zvončastim povezom, a vrpce skoro jednako naborane izmjeničnim vodoravnim i okomitim naborima i okićene sličnim kuglicama na tankim završnim trakama kao i na višegradskom zdencu. Razlike u izradbi mogu se opravdati vremenskim razmakom. One se uostalom vide i na ostalim Duknovićevim djelima u Trogiru i to između kipa sv. Ivana, Sabelićova portreta i Cegina grba, koji su raniji i uspjeliji od kasnije nastalih slabije oblikovanih kipova sv. Tome isklesanog 1508. godine i sv. Magdalene na susjednom Čiovu, pa je stoga prirodno da postoje razlike i između girlanda pariškog ulomka sa grobnice Pavla II, Korvinova zdenca i ovog trogirskog reljefa. Ali razigrana povezanost lišća i voća, koja se primjećuje i u krošnjama Duknovićevih stabala na rimskim reljefima papine grobnice,²⁶⁾ opetuje se i na ovom trogirskom grbu, stoga je on vjerojatnije ranije nastao od Ginelliјеva jakinskog spomenika, gdje su se slične kite voća na završnoj gredi smirile i pojednostavnile.

Novi nalazi u Mađarskoj²⁶⁾ doprinijet će vjerojatno konačnom rješenju pitanja tko je autor višegradskog zdenca, a dotle grb s prekrizanim kutomjerima povezuje, pored pet ostalih djela za koje sam ranije dokazao da su doista Duknovićeva, ovog značajnog umjetnika još jače sa svojim zavičajem od kojega se on uprkos uspjeha u Italiji i u Mađarskoj ipak nije otudio.

²⁴⁾ C. Fisković, Neobjavljeni reljef Ivana Duknovića str. 101; C. Fisković, Skulptor na dvoru Matije Korvina. Politika, 6. VI 1965. Taj članak, koji je uredništvo skratilo, napisan je ranije, ali je objavljen nakon mog sudjelovanja na Kongresu povjesničara umjetnosti u Budapestu u svibnju ove godine.

²⁵⁾ V. sl. K. Prijatelj, Ivan Duknović, sl. 14, 16, 18, 19.

²⁶⁾ Nedavno je objavljen pronađeni gornji ulomak Duknovićeva oltara Gospe između sv. Lucije i Katarine iz Diosgyóra. Szépművészeti múzeum. A reneszánsz-kor művészete Magyarországon sl. 12. Budapest 1964. Na njemu lebdi anđeo koji ima izraziti stav Duknovićevih anđela raširenih nogu. Uklanjanjem neuglednih i novijih zgrada nad prednjim dijelom višegradskog dvorca, koje bi trebalo čim prije provesti, otkrit će se vjerojatno i ostali dijelovi i kiparski ukrasi te slikovite cjeline.

ENCORE UN TRAVAIL DE DUKNOVIĆ DANS SA VILLE NATALE
CVITO FISKOVIĆ

L'auteur publie un petit relief de la Renaissance- inconnu jusqu'à présent- entouré d'une guirlande de fruits et de feuilles et qui a été après coup enchâssé dans le mur de la cour de l'Hôtel de Ville de Trogir. D'après les coupures dans le tracé, l'exécution des feuilles et des fruits traités avec vivacité, les plis du ruban qui serpente le long des armoiries, l'auteur rapproche ce relief d'un motif semblable se trouvant sur les reliefs du sculpteur de la Renaissance Ivan Duknović (connu sous le nom de Iohannes Dalmata), dont les oeuvres sont relevées en Italie et en Hongrie, mais qui venait de temps en temps, résidait même, et travaillait dans sa ville natale de Trogir, où l'on a jusqu'à présent découvert cinq sculptures et reliefs qui sont certainement de lui, et où sa présence est confirmée par les documents d'archives de l'époque.

Sur la base de ces comparaisons, l'auteur considère que le relief est un travail de Duknović, et met l'accent sur la ressemblance existant entre la guirlande sus-mentionnée et celles figurant sur le puits Renaissance découvert dans le château détruit du Roi Mathias Corvin à Višegrad, au sujet duquel les historiens d'art se demandent s'il est l'oeuvre de Duknović ou d'un autre sculpteur de la Renaissance. Ce petit relief peut aider à résoudre ce problème et à renforcer l'idée que Iohannes Dalmata était lié avec sa ville natale plus que les historiens d'art ne le pensaient jusqu'à une époque récente.

20. I. Duknović, Grb uzidan u trogirsku gradsku vijećnicu